

vecske a régi magyar irodalom egyik gyöngyszeme, szakmai érdeklődésű és laikus olvasóinak egyaránt maradandó élmény. *Makkai László* alapos utószava élvezetesen avat be a mű történetének és szépségeinek titkaiba.

R. T. O.

Modern Hungarian Poetry. Edited, and with an Introduction, by Miklós Vajda. Foreword by William Jay Smith. Corvina Press, Budapest, in co-production with Columbia University Press, New York (and) Guildford, Surrey, 1977. 289 l.

A Columbia Egyetem Fordító Központja és a New Hungarian Quarterly közös anyagi támogatásával adták ki e gyűjteményt, amely angolul először ad átfogó képet az utóbbi évtizedek magyar versírásáról.

A kezdeményezés Vajda Miklósnak köszönhető, ki a New Hungarian Quarterly versrovatának szerkesztőjeként tíz éven át fáradozott azért, hogy angolszász költőket nyerjen meg magyar versek lefordítására. Figyelemre méltó eredmény ez, hiszen korábban is fordítottak ugyan angolra mai magyar költészetet, de jórészt műkedvelők vállalkoztak e föladatra. Ennek a válogatásnak a fordítói között már jelentős költők is akadnak – mint az angol Robert Graves, Donald Davie, Charles Tomlinson és Ted Hughes, vagy az amerikai Richard Wilbur –, s ez olyan vívmány, amelynek fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. Mi több, a költemények egy részét olyan nyersfordítók előzetes szövege alapján ültették át angolra, kik maguk is versértők a szónak kettős értelmében: George Gömöri és Kodolányi Gyula egyszerre tanítja s műveli a jelenkor költészetét.

A válogatás megmutatja az utóbbi évtizedek magyar versírásának fő értékeit, akkor is, amidőn egy költőt sok, akkor is, amidőn kevés szöveggel képviseltet. A *Pilinszky*-től fordított tizenhat költemény például fogalmat ad a *Nagyvárosi ikonok* és a *Szálkák* képalkotásának eredetiségéről s gondolati mélységeiről, a *Tandorítól* kiválasztott négy szöveg jól szemlélteti a költő kettős vonzódását az elvont létértelmezés és a nyelvjáték iránt. Nyilván a fordítás és nem az eredeti szöveg minősége alapján döntötték el, hogy mi kerüljön be a kötetbe s mi maradjon ki belőle. Ez indokolta, hogy – miként a bevezetésben olvassuk – „az egyes költőktől vett költemények száma (...) nem szükségképpen felel meg e költők jelentőségének”. A három legidősebb költő, *Kassák*, *Füst* és *Szabó Lőrinc* esetében az teszi érthetővé a válogatás szűkmarkúságát, hogy ők már a távolabbi múlt alkotói. Mégis sajnáljuk, hogy a magyarul nem tudó közönség ebből a könyvből nem alkothat képet magának a számozott verseknek, a *Különbékének* és *Weöres* 1945 előtti költészetének a jelentőségéről. Félve kockáztatjuk meg a föltevést: talán szerencsésebb lett volna kevesebb életműre támaszkodni. Ha viszont már ennyire bő a választék – negyvenegy költő művei olvashatók a kötetben –, akkor megfogalmazódik az igény a még teljesebb bemutatásra. Mivel a könyv *Kassáknak* 1915-ben írt *Mesteremberek* című szövegével kezdődik, talán indokolt lett volna *Erdélyi* egy-két korai versét is bevenni, és feltehetően *Sinka* szerepeltetése is tovább gazdagította volna a magyar költészet fejlődéséről adott képet. Itt-ott a későbbi időszakokban is érezhető kisebb hézag. A negyvenes évek második felében fellépett s a köztudatban is rövidéletű *Újhold* című folyóirathoz kapcsolt költőkből is lehetett volna többet fordítani: *Jánosy István* korai átolmleírásai vagy *Rába György* költeményei szintén elmélyítették volna az olvasó benyomását költészetünkről. A hatvanas évek végén kibontakozott mozgalom, a „kilencek” csoportosulása sincs képviselve ebben a gyűjteményben, pedig *Utassy* egyik-másik verse joggal kerülhetett volna be a fölvetett szövegek közé. Végül még azt is megemlíthetjük, ha a Franciaországban élő *Tóth Judit* versei is olvas-

hatók e könyvben, óhatatlanul föltozul a kérdés, miért maradtak ki a szomszéd országok magyar versírói, például *Szilágyi Domokos*. Mindez nem több telhetetlen olvasói mohóságnál, hiszen e hiányokért bőven kárpótól a magyar költészet megannyi kiemelkedő teljesítményének, Füst Milán *Öregségének*, *A kacsalábon forgó vármak*, *A vasámap gyönyörének* vagy *A szarvassá változott fiú kiáltozásának* a fordítása. Alighanem a nehezen fordíthatóság okozta, hogy a fő művek sora nem lehetett teljesebb, s így – egyelőre – nem ismerjük *A ló meghal a madarak kirepülnek* és a *Dalok Na Conxy Panból* angol változatát, s nem tudjuk, hogyan hangoznék Pilinszky *Négysorosa* ezen a nyelven.

A szerkesztő két célt tűzött ki tanulmányának megírásakor. Közülük a másodikat, a magyar költészet fejlődésének s néhány életműnek a jellemzését oldotta meg kevesebb sikerrel. Föltehetően azért, mivel tág és így meghatározatlan közönségnek szánta írását, és így teljesen mellőzte az irodalomtörténet szaknyelvét, holott tudomásunk szerint az angolszász országokban sokkal kisebb a versolvasó közönség, mint nálunk, következésképp inkább hozzászólt a szakszerű bevezetőkhöz. A tanulmány egyes részeinek láttán elfog bennünket a kétely, vajon meggyőző-e az olvasó általános megállapításokkal, amidőn számára teljesen ismeretlen életművekről esik szó. Ilyenkor talán célszerűbb egy-egy olyan műre összpontosítani a figyelmet, amely megtalálható a kötetben. Kötve hiszem, hogy a magyarul nem tudó olvasót érdekelné a *Psyché* jellemzése, ha egyszer semmit sem ismerhet belőle. A kötet bevezetéséről mégsem állíthatjuk, hogy nem megfelelő, mivel elsődleges célját maradéktalanul eléri. Jó kultúrpropaganda a szó nemes értelmében. Szemléletesen ábrázolja a magyarság nyelvi elszigeteltségét és hányatott sorsát. A múlt, a történelem képét vázolja fel összefüggérendszerként, s ennyiben segítséget ad egy olyan versgyűjtemény olvasásához, amelynek létrehozása úttörő vállalkozás volt, s amelyet remélhetőleg majd továbbiak követnek.

Szegedy-Maszák Mihály

Molnár Gál Péter: Emlékpróba.

Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1977. 524 l.

A könyv a *Hevesi Sándor* melletti legnagyobb magyar színházi rendező, *Gellért Endre* munkásságának monográfiája. E kivételes művészi életmű ugyanakkor bele is ágyazódik a Nemzeti Színház történetének egy jelentős szakaszába.

Mi keltheti föl az irodalomtörténész figyelmét a kötetben? Elsősorban a magyar és külföldi drámairodalom klasszikus alkotásainak értelmezése – pontosabban Gellért Endre klasszikus-értelmezéseinek értelmezése. Különösen figyelemreméltó például a *Tempetői a ligetben*, a *Ben Jonson és Csiky Gergely*, valamint *A Gellért fiú esete Mikszáth Kálmánnal* című fejezet; ezek sokkal mélyebbek és szellemesebbek, mint szellemeskedő címük sejteti.

Gellért Endre, kinek apja a neves költő és Nyugat-szerkesztő Gellért Oszkár volt, maga is írt. Verseinél érdekesebbek munkásságával kapcsolatos följegyzései, esszéisztikus színházi írásai. Közülük kiemelkedik *Az ember tragédiája* néhány rendezői problémájáról szóló eszme-futtatása.

A kötethez példaszerűen gondos Függelék csatlakozik, Gellért Endre rendezéseinek jegyzékével. 1934. január 31-gyel kezdődik, 1960. február 24-gyel végződik a lista. A bemutatkozás és a búcsú közé a magyar színház-történetnek legalábbis két nagy fejezete esik. A darabcímek – óvatosan közelítve – kultúrtörténeti adalékul is szolgálnak, mint a nagy rendező feladatai, dráma-választásai, s mint – 1945 után – a Nemzeti Színház műsorpolitikájának dokumentumai.

T. T.